

„Модерната епоха“ и най-вече идеологията, която я предполага, също нанасят безпощадните си удари върху Циганите и Чергарите: идеите за прогреса, консумацията и скъсването с традициите отслабват значително културите на малцинствата, влияейки върху младите поколения. Макар икономическата независимост на Циганите все още да остава жизнена, съвременната планетаризация на културните влияния постепенно ликвидира тяхната културна независимост. В миналото културните заемки не са възпрепятствали културното развитие, защото са оставали социално локализирани, служили са за междугрупова социална демаркация и са произвеждали груповата оригиналност. Уеднаквяването на културните влияния благодарение на масмедията и на нормализираното училище обаче води до уеднаквяване на циганското население, защото културното обособяване е възможно само когато самите заемки остават изолирани и се възприемат доброволно.

Промените в отношенията със средата са *специфични* доколкото действието им е еднопосочно — те засягат преди всичко културата на Циганите и Чергарите. Докато е оставала маргинална в сравнение с останалите култури, тя е била пронизвана от напрежение и насилствено отхвърляна, а нейните представители живели в постоянен страх в суровите условия на постоянна несигурност. Но през 50-те и 60-те години с появата на политиката, насочена към ликвидиране на маргиналните групи, битът на Циганите и Чергарите попада непосредствено в обхвата на различни режими на регламентиране, които влошават както упражняването на традиционните за тях професии, така и социалния живот, условията за пътуване, за живеене, дори използването на собствения език и културното им развитие.

На фона на тези промени, силата на стратегиите, използвани от Циганите и Чергарите за адаптиране към чуждото обкръжение, отслабва чувствително. В новия контекст те *реагират* на средата, без да влияят върху нея. Объркани от шока на Втората световна война, символ на изстреблението на техните родители, следвоенните поколения са изпитали огромни трудности при възстановяването на адаптивния си динамизъм. Съвременните поколения обаче се намират в безнадеждната ситуация на изобилие от забрани, на нападения от страна на масмедията и на истинско нашествие от социални работници, които заедно упражняват насилието си върху културния затвореност на групите. Защото не бива да се забравя, че територията на Циганина е в самия него и нейните гра-